

Robert Borkowski

ORCID 0000-0001-7086-9455

dr hab., prof. nadzw., Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego,
prezes Polskiego Towarzystwa Bezpieczeństwa Narodowego

Bezpieczeństwo i ryzyko w sporcie i turystyce. Wprowadzenie

W niniejszym numerze proponujemy czytelnikom nową w naszym kwartalniku problematykę bezpieczeństwa i ryzyka w sporcie i turystyce, postanawiając tym samym poszerzyć pole tematyczne czasopisma o zagadnienia dotychczas pomijane lub traktowane w naukach o bezpieczeństwie marginalnie. A przecież sport i turystyka są przedmiotem badań nie tylko w naukach o kulturze fizycznej, lecz także w naukach o zdrowiu, historiografii, naukach prawnych etc. Zdaniem zespołu autorskiego warto otwierać nowe pola badawcze w naukach o bezpieczeństwie, bowiem we współczesnych, rozwiniętych społeczeństwach zachodnich sport zarówno w wersji wyczynowej, jak i rekreacyjnej oraz rozmaite formy turystyki stanowią nader ważny element życia jednostek i społeczeństw. Jest to powszechnie praktykowana forma spędzania czasu wolnego i dbałości o zdrowie, a także sposób kształtowania życia emocjonalnego tak jednostek, jak i całych społeczeństw. Turystyka i rekreacja są także znaczącym sektorem gospodarki w sferze usług. Produkcja i obrót handlowy coraz bardziej zróżnicowanym sprzętem sportowym stanowi z kolei nader rentowny segment biznesu i wpływa na rozwój dyscyplin wyczynowych oraz rekreacji, umożliwiając bicie kolejnych rekordów oraz rozwój nowych odmian już istniejących dyscyplin sportowych. Obok produkcji zbrojeniowej jest bez wątpienia czynnikiem rozwoju nowoczesnych technologii materiałowych.

Jednocześnie sport i turystyka generują nowe rodzaje ryzyka w społeczeństwie, jakie wcześniej nie występowały bądź pozostawały marginalne¹. Z tego też powodu,

¹ Na temat ryzyka zob. m.in. J. Arnoldi, *Ryzyko*, przeł. B. Reszuta, Sic!, Warszawa 2011; P. Bernstein, *Przeciw bogom. Niezwykłe dzieje ryzyka*, przeł. T. Baszniak, P. Borzęcki, Kurhaus Publishing Media, Warszawa 2011; P. Wust, *Niepewność i ryzyko*, przeł. i wstęp K. Toeplitz, PWN, Warszawa 1995; *Spo-*

jak również ze względu na cywilizacyjny wzrost poziomu życia oraz zwiększone aspiracje w zakresie powszechnego zapewniania bezpieczeństwa, późna nowoczesność określana jest w naukach społecznych mianem kultury ryzyka albo społeczeństwa ryzyka². W warunkach owej późnej nowoczesności styl życia, rozumiany jako zespół praktyk, które podejmuje jednostka, nadając kształt narracjom tożsamościowym, nabiera szczególnego znaczenia³. Współcześnie status społeczny determinuje bowiem dostęp do różnych form samorealizacji, w tym – co znaczące – obok form konsumpcji także czasu wolnego, rekreacji, sportu i turystyki⁴. Do podjęcia tematyki skłoniły nas głosy zachęty naszych czytelników oraz środowisk eksperckich związanych ze sportem, turystyką i ratownictwem, będące pozytywną reakcją na ubiegłoroczny numer poświęcony problematyce ratownictwa i stanowiące inspirację dla tegorocznych prac⁵.

W numerze podejmujemy problematykę ryzyka i zagrożeń bezpieczeństwa w uprawianiu sportu i turystyki. Koncentrujemy się głównie na rozważaniu poziomu bezpieczeństwa osobistego, w nieco mniejszym stopniu na bezpieczeństwie wewnętrznym, ekologicznym, bezpieczeństwie żywności oraz bezpieczeństwie międzynarodowym. W założeniach koncepcji niniejszej edycji nie zawężaliśmy ani zakresu wyboru pola badawczego, ani też przyjętej perspektywy badawczej, co pozwoliło uzyskać stosunkowo szerokie i, mamy nadzieję, atrakcyjne dla czytelnika spektrum problemowe niniejszego numeru. Trzy pierwsze artykuły poświęcono psychologicznej perspektywie postrzegania ryzyka sportowego, rozważaniom o ryzyku i bezpieczeństwie w uprawianiu narciarstwa oraz analizie wypadków narciarskich w perspektywie epidemiologicznej w zaprezentowanym studium przypadku (prezentujemy między innymi nowatorską w polskim piśmiennictwie naukowym propozycję klasyfikacji rodzajów narciarstwa i pokrewnych sportów śnieżnych). Pierwszą część numeru zamyka tekst omawiający elitarną i ekstremalną formę turystyki, jaką jest speleologia, stwarzająca nowe wyzwania dla ratownictwa górskiego.

W obszarze bezpieczeństwa międzynarodowego prezentujemy problematykę zagrożenia terrorystycznego turystyki uprawianej w krajach Maghrebu oraz zagrożeń wielkich imprez sportowych cyberatakami. Podjęliśmy także problematykę bezpieczeństwa w turystyce krajowej, analizując współczesne wyzwania i zagrożenia na Półwyspie Helskim czy kwestie zdrowia publicznego w kontekście bezpieczeństwa żywieniowego dzieci podczas wycieczek szkolnych. W dziale „Karty historii” przyglądamy się biografii wybitnego przedwojennego sportowca Tadeusza Wowkonowicza, prezentujemy też tekst poświęcony historii i współczesności

---

teczeństwo a ryzyko, red. L.W. Zacher, A. Kiepas, Fundacja Edukacyjna Transformacje, Warszawa–Katowice 1994 oraz pionierska monografia M. Douglas, A. Wildavsky, *Risk and Culture*, University of California Press, Berkeley 1982.

² Zob. A. Giddens, *Nowoczesność i tożsamość*, przeł. A. Szulżycka, WN PWN, Warszawa 2012, s. 14 oraz U. Beck, *Spółczesność i ryzyko. W drodze do innej nowoczesności*, przeł. S. Cieśla, WN Scholar, Warszawa 2002; *idem*, *Spółczesność światowego ryzyka*, przeł. B. Baran, WN Scholar, Warszawa 2012.

³ *Ibidem*, s. 15–17 oraz 24.

⁴ Por. M. Lenartowicz, *Klasowe uwarunkowania sportu z perspektywy teoretycznej Pierre’a Bourdieau*, „Kultura i Społeczeństwo” 2012, nr 3, s. 51–74.

⁵ „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2018, nr 2.

fenomenowi bractw kurkowych, których działalność łączy w sobie zarówno aspekt obronności, sportu, jak i ludyczny element rekonstrukcji historycznych.

Całości dopełniają recenzje książek związanych tematycznie z profilem numeru oraz seria komunikatów z prac placówek muzealnych prezentujących ekspozycje związane z najpopularniejszymi w Polsce dyscyplinami, tzn. kolarstwem i narciarstwem – tym samym formami rekreacji generującymi wysoką stopę wypadkowości – oraz z himalaizmem, w którym z kolei poziom ryzyka jest jednym z najwyższych w dziedzinie sportów ekstremalnych.

